

УДК 338.432+658.1

Світлана Страпчук (Україна)

JEL classification: F14, O33

Світлана СТРАПЧУК

кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний аграрний
університет імені В. В. Докучаєва, Україна

© Світлана Страпчук, 2020

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Отримано: 11.11.2020 р.

Прорецензовано: 02.12.2020 р.

Рекомендовано до друку: 16.12.2020 р.

Опубліковано: 16.12.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

АНОТАЦІЯ

Актуальність питання розвитку бізнесу у довгостроковій перспективі обумовлена необхідністю підвищення обізнаності залучених сторін про соціальні проблеми в сільському господарстві. Метою дослідження є оцінка досяжності індикаторів соціальної складової за Цілями сталого розвитку (ЦСР) на макрорівні а також аналіз соціальних показників агрохолдингів, спираючись на кейсовий метод, що забезпечить краще розуміння процесів прийняття рішень на рівні підприємств, зацікавлених у сталому розвитку. Аналіз індикаторів за цілями сталого розвитку на рівні країни та регіону дозволив отримати узагальнену інформацію про стан та рівень досяжності певних встановлених орієнтирів для формування подальших сценаріїв розвитку галузі сільського господарства. Утримання життєздатних сільських територій є однією з ключових стратегічних цілей сільського господарства. Для її досягнення потрібні краще розуміти процес прийняття рішень, пов'язаний із проблемами соціальної сталості, встановити взаємообумовлений вплив соціальної, економічної та екологічної складових та взаємозв'язок між Цілями сталого розвитку.

Встановлено, що більшість досліджень щодо оцінювання соціального виміру пов'язана із забезпеченням гідних умов праці, задоволення потреб та гарантуванням прав найманих працівників, наявністю соціальних гарантій, можливостями підвищення кваліфікації тощо. Однак оцінки переважно зводяться до якісних параметрів, що унеможливує подальшу порівнюваність з іншими об'єктами дослідження та носить емпіричний характер. Один із концептуальних підходів, який покладено в основу вивчення досвіду оцінювання компаніями соціальних показників, базується на стандартах GRI та стосується підприємств, що подають нефінансову звітність. Аналіз діяльності операторів аграрного ринку на прикладі двох агрохолдингів, що подають нефінансову звітність впродовж декількох років, дозволив встановити якісні та кількісні зміни соціального виміру. Зроблено висновки щодо багаторівневості процесу вибору переліку показників, який узгоджено зі стандартами GRI, проте в кожному конкретному випадку він набуває особливого характеру та стосується розкриття інформації про гарантоване дотримання законних вимог щодо праці, навчання та розвитку персоналу, формування кадрового резерву, охорони праці та безпеки, включаючи відповідне страхування, фінансування спортивних ініціатив працівників, можливості надання матеріальної допомоги та винагороди працівникам тощо.

Страпчук С. Соціальна складова сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 3. С. 258-267.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.03.258>

Ключові слова: сталий розвиток; сільське господарство; соціальний вимір; стандарти GRI; Цілі сталого розвитку.

UDC 338.432+658.1

Svitlana Strapchuk (Ukraine)

JEL classification: F14, O33

Svitlana STRAPCHUK

*PhD in Economics,
Associate Professor,,
Kharkiv national agrarian university named after
V. V. Dokuchaiev, Ukraine*

© Svitlana Strapchuk, 2020

Received: 11.11.2020

Revised: 02.12.2020

Accepted: 16.12.2020

Online publication date: 16.12.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

SOCIAL COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

ABSTRACT

The relevance of business development in the long run is due to the need to raise awareness of stakeholders about social problems in agriculture. The aim of the study is to assess the achievement of indicators of the social pillar of the Sustainable Development Goals (SDGs) at the macro level and to analyze the social performance of agricultural holdings, based on the case method, which will provide a better understanding of decision-making processes at the level of enterprises. The analysis of indicators of SDGs at the level of country and region allowed to obtain generalized information on the state and level of achievement of certain established goals for designing scenarios for the development of agricultural sector. Maintaining viable rural areas is one of the key strategic goals of agriculture. To achieve this, we need to understand the decision-making process related to the problems of social sustainability, to establish the interdependent impact of social, economic and environmental pillars and the relationship between SDGs.

It has been established that most research on the assessment of social dimension suggests ensuring good working conditions, meeting the needs and guaranteeing the rights of employees, the availability of social guarantees, training opportunities, etc. However, the estimates are mainly limited to qualitative parameters, which makes it impossible to compare them with other indicators. One of the conceptual approaches, which is the basis for studying the experience of companies in the assessment of social indicators, is based on GRI standards and applies to companies that make non-financial statements. The analysis of agricultural market operators that involve two agricultural holdings, which have made non-financial statements for several years, has revealed qualitative and quantitative changes in the social dimension. As a result, we have made a conclusion about multilevel process of selecting the list of indicators, which is consistent with GRI standards. However, in each case it contributes to the disclosure of information on guaranteed compliance with legal requirements for labor, training and staff development, staffing, health and safety, including appropriate insurance, financing of employees' sports initiatives, opportunities to provide material assistance and remuneration to employees, etc.

Strapchuk, S. (2020). Social component of sustainable development of agricultural enterprises. *Economic analysis*, 30 (3), 258-267.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.258>

Keywords: sustainable development; agriculture; social dimension; GRI standards; the Sustainable Development Goals.

Вступ

Трансформація стратегії компаній з короткострокової на довгострокову спрямована на задоволення інтересів стейкхолдерів та досягнення мети, ширшої ніж нарощування прибутків. Необхідною умовою такого переходу є збалансована інтеграція екологічної, економічної та соціальної складових сталого розвитку. Для досягнення синергетичного ефекту в процесі управління сільськогосподарськими та природними ресурсами ключовим є поглиблення розуміння соціальних та екологічних систем, їх динаміки [15]. Сільське господарство відіграє важливу роль в економічному розвитку країни та сприяє виробництву суспільних екологічних та соціальних благ, до яких належать пейзажі, безпека їжі та місцева продовольча безпека, біорізноманіття сільськогосподарських угідь та якість навколишнього середовища, добробут сільськогосподарських виробників [18]. Категорія суспільних благ охоплює показники утримання сільськогосподарських тварин та моніторингу стану їх здоров'я, рівня життєздатності села, продовольчої безпеки та якості життя фермерів [20].

Однак досліджень щодо оцінки соціальної складової сталості та її впливу на рівень ефективності сільськогосподарського виробництва порівняно небагато. Так, в даному напрямі можна виокремити теоретичні (концептуальні) та емпіричні рівні. Зокрема, групу концептуальних досліджень даного напрямку формують по-перше, напрацювання Т. Лебак та співавт. [14], згідно з яким соціальний вимір включає показники освіти, умов праці, добробуту та здоров'я, якості сільської місцевості, прийнятних сільськогосподарських практик та якості продукції. По-друге, можна виокремити Глобальну ініціативу звітності (GRI) [11], за якою розроблено 19 стандартів соціальної складової сталого розвитку, що дозволяє оцінити індикатори трудової практики та умов праці, права людини, відповідальність за суспільство та продукцію. До цієї ж групи також можна віднести оцінку компромісів Кантера та співавт., які до індикаторів добробуту населення в сільському господарстві включають рівень сільськогосподарського доходу (% населення за межею бідності та % зайнятості в та поза фермерським господарством) та продуктову безпеку (% доходу, витраченого на харчування; кількість спожитих калорій на особу; % відходів; % затримки в рості, % ожиріння та індекс розширення можливостей жінок у сільському господарстві) [12]. Ряд досліджень, що спрямовані на розробку показників соціальної сталості, залежать від конкретної оцінюваної проблеми та носять

емпіричний характер, зокрема автор [16] розглядають в якості оціночних індикаторів доступ до здорового природного середовища, доступ до інфраструктури та економічних можливостей, справедливість та управління, соціальну згуртованість та актуалізацію спільноти. Литовські вчені [19] оцінюють залученість співробітника, співпрацю, рівні можливості, потенційний розвиток співробітника, охорону праці та безпеку, зовнішнє партнерство. В дослідженні А. Сідхоум [18] зазначено про існування певного консенсусу у існуючій літературі щодо показників соціальної сфери, які поділяються на дві категорії: соціальні показники, що пов'язані із фермерською громадою (наприклад, добробут фермерів та умови праці), та показники, що пов'язані з суспільством в цілому (якість сільської місцевості, внесок у місцеву зайнятість та відповідальність за продукти).

Проблеми формування соціального капіталу як складової механізму розвитку сільських територій розглянуто у працях А. Шпикуляка [8]. Питання соціальної відповідальності сільськогосподарських підприємств висвітлено у дослідженнях Н. Малика, В. Мамчура [3], Н. Ткаченко, Л. Селиверстової [7]. Актуальні дослідження соціального добробуту селян, організації громад, використання трудового потенціалу села представлено у роботах В. Дієсперова [5].

Мета статті

Метою даного дослідження є оцінка досяжності індикаторів соціальної складової за Цілями сталого розвитку (ЦСР) на макrorівні а також аналіз соціальних показників агрохолдингів, спираючись на кейсовий метод, що забезпечить краще розуміння процесів прийняття рішень на рівні підприємств, зацікавлених у сталому розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Соціальна складова сталості формується під впливом домінуючої частини суб'єктивних факторів, внаслідок чого вимір показників складно перетворити на об'єктивні та кількісні [10]. Аналіз індикаторів за цілями сталого розвитку на рівні країни та регіону дозволяє отримати узагальнену інформацію про стан та досяжність певних встановлених орієнтирів для формування подальших сценаріїв розвитку. Класифікація Дж. Рокстрема та П. Сухдева під назвою «весільний торт ЦСР», дозволяє визначити перелік ЦСР, що відносяться до соціальної складової [17]. Зокрема, це ЦСР 1, 2, 3, 4, 5, 7, 11, 16. Однак, намагаючись узгодити ЦСР з галузевими особливостям розвитку сільського господарства та існуючими моделями та стандартами, було виокремлено наступні індикатори (табл. 1).

Таблиця 1. Моніторинг індикаторів соціальної складової за Цілями сталого розвитку в сільськогосподарському секторі на рівні країни

Індикатор / Роки	Факт					Орієнтир		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2025 р.	2030 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЦСР 1 Подолання бідності								
1.1.1. Частка населення, чиї середньо-душові сукупні витрати є нижчими за фактичний прожитковий мінімум, %	58,3	58,6	47,3	43,2	41,3	30	20	15
1.1.2. Частка осіб, добове споживання яких є нижчим за 5,05 долара США, %	2,4	2,0	1,9	1,8	0,3	0,5	0	0
1.2.1. Частка бідних, які охоплені державною соціальною підтримкою, в загальній чисельності бідного населення, %	63,0	70,3	73,6	72,0	57,4	65	75	85
1.3.1. Співвідношення рівнів бідності домогосподарств із дітьми та домогосподарств без дітей, рази	1,5	1,4	1,6	1,5	1,2	1,6	1,4	1,27
1.3.2. Частка витрат на харчування в сукупних витратах домогосподарств, % (у сільській місцевості)	57,2	53,9	51,7	51,7	51,4	50	40	30
ЦСР 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства								
2.2.1. Продуктивність праці в сільському господарстві, тис. доларів США на одного зайнятого	8,68	8,71	9,30	10,89	10,83	10	12,5	15
ЦСР 3. Міцне здоров'я і благополуччя								
3.1.1. Кількість випадків материнської смертності, на 100 000 живонароджених (у сільській місцевості)	14,4	11,6	14,3	11,2	14,1	11,8	11,4	11,2
3.2.1. Смертність дітей у віці до 5 років, випадків на 1000 живонароджених (у сільській місцевості)	9,3	8,8	8,9	8,3	8,2	8,5	7,5	6-7
3.5.1. Імовірність смерті у 20-64 роки, чоловіки	0,4310	0,4209	0,4145	0,4223	0,4169	0,36	0,33	0,29
3.5.2. Імовірність смерті у 20-64 роки, жінки	0,1751	0,1689	0,1655	0,1667	0,1622	0,15	0,14	0,13
ЦСР 4. Якісна освіта								
4.2.1. Показник охоплення дітей віком 5 років закладами дошкільної освіти, %	57,4	56,0	56,1	54,9	54,0	80,0	90	95
4.7.1. Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, що мають доступ до мережі Інтернет, %	85,9	89,0	91,1	91,5	95,2	85	90	95
4.7.2. Частка закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості, в яких комп'ютери використовуються в освітньому процесі, %	72,3	95,1	96,6	98,2	98,7	65,5	70	80
ЦСР 7. Доступна та чиста енергія								
7.3.1. Частка енергії, виробленої з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії, %	4,9	5,8	6,7	7,0	–	11	14,2	17,1

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЦСР 8. Гідна праця та економічне зростання								
8.2.1. Коефіцієнт віддачі основних засобів	0,119	0,120	0,119	0,120		0,13	0,18	0,23
8.2.2. Індекс продуктивності праці, %	99,2	103,5	103,2	102,1	101,9	104	104	106
8.3.1. Рівень зайнятості населення віком 20–64 роки, %	64,4	64,2	64,2	65,6	66,9	66	68	70
ЦСР 10. Скорочення нерівності								
10.3.1. Частка сільських домогосподарств, у яких відсутнє своєчасне забезпечення послугами швидкої медичної допомоги, %	39,9	–	38,2	–	39,2	30	20	15
10.3.2. Частка сільських домогосподарств, у яких відсутня поблизу житла медична установа, %	26,3	–	27,8	–	29,6	20	15	10
10.3.3. Частка сільських домогосподарств, у яких відсутнє регулярного щоденне транспортне сполучення з іншим населеним пунктом, %	22,7	–	22,5	–	24,4	18	13	10

Джерело: опрацьовано за [2].

Отже, вплив соціальної складової сталого розвитку можливо встановити через взаємозв'язки між ЦСР. Зокрема, зростання продуктивності праці в сільському господарстві, особливо серед дрібних фермерів, призведе до збільшення доходів у сільській місцевості (ЦСР 1), та створить можливості для жінок та дітей продовжувати освіту (ЦСР 4), сприяючи гендерній рівності (ЦСР 5). Дії, спрямовані на виробництво необхідних товарів та послуг, що скорочують недоїдання та голод, безпосередньо сприятимуть досягненню цілей, пов'язаних зі здоров'ям та добробутом (ЦСР 3), одночасно забезпечуючи працівникам прожитковий мінімум та умови гідної праці (ЦСР 8). Наміри щодо збільшення споживання калорій у бідних районах та безвідповідальний продаж продуктів з високим вмістом цукру, особливо дітям, можуть створити хронічні проблеми зі здоров'ям, такі як ожиріння та діабет (ЦСР 3). Популяризація здорового харчування можлива за допомогою освітніх кампаній та пропозицій відповідних продуктів. Зловживання трудовими ресурсами у сільськогосподарській діяльності, включаючи дитячу та примусову працю, повинні бути замінені гідною працею та прожитковим мінімумом для підтримки ЦСР 8. Водомісткі технології зрошення та використання добрив можуть покращити врожайність сільськогосподарської продукції в короткостроковій перспективі, але можуть вичерпати довготривалу продуктивність сільськогосподарських угідь та зробити стрес на водних ресурсах (ЦСР 6).

Встановлення глобальних та національних цілей сталого розвитку потребує уточнення та контролю

їх на рівні окремих підприємств. Для цього створено звітність про сталість на основі стандартів GRI (Global Reporting Initiative), що забезпечують збалансоване представлення позитивного та негативного внеску організації у досягнення цілей сталого розвитку. Нефінансова звітність є практикою організації, яка публічно звітує про свій економічний, екологічний та / або соціальний вплив. Стандарти GRI створюють можливість надання публічної та глобально порівняної інформації для організацій та зацікавлених сторін.

Висвітлення інформації в нефінансовій звітності про сталий розвиток провідних операторів аграрного сектору відбувається з метою прозорого оприлюднення результатів діяльності в економічній та соціальній сферах, висвітлення даних про рівень впливу на екологію для подальшого залучення інвестицій. Для агровиробників дані, на які інвестори звертають особливу увагу, пов'язані з використанням водних ресурсів, збереженням родючості ґрунтів, використанням хімічних речовин, використанням палива та електроенергії, збереженням біорізноманіття, добробутом і здоров'ям утримуваних домашніх тварин та ін.

Використовуючи кейси успішних компаній сільськогосподарського сектору у досягненні цілей сталого розвитку, було досліджено нефінансову звітність агрохолдингів Астарта та Кернел на предмет реалізації соціальної складової в їх діяльності, порівнявши відповідні показники соціальної складової у звітності зі стандартами GRI (табл. 2).

Таблиця 2. Оприлюднення показників соціальної складової сталого розвитку за стандартами глобальної ініціативи звітності GRI у нефінансовій звітності Астарта та Кернел

Показник	Звітність Астарта	Звітність Кернел
GRI 401: Працевлаштування 2016	+	+
GRI 402: Трудові / управлінські відносини 2016	-	-
GRI 403: Охорона праці 2018	+	+
GRI 404: Навчання та освіта 2016	-	-
GRI 405: Різноманітність та рівні можливості 2016	+	+
GRI 406: Недискримінація 2016	-	-
GRI 407: Свобода об'єднань та колективні переговори 2016	-	-
GRI 408: Дитяча праця 2016	-	-
GRI 409: Примусова або обов'язкова праця 2016	-	-
GRI 410: Практики безпеки 2016	-	-
GRI 411: Права корінних народів 2016	-	-
GRI 412: Оцінка прав людини 2016	+	+
GRI 413: Місцеві громади 2016	+	+
GRI 414: Соціальна оцінка постачальників 2016	-	+
GRI 415: Державна політика 2016	-	-
GRI 416: Здоров'я та безпека клієнтів 2016	-	-
GRI 417: Маркетинг та маркування 2016	-	-
GRI 418: Конфіденційність клієнтів 2016	-	-
GRI 419: Соціально-економічна відповідність 2016	-	-

Джерело: опрацьовано за [9; 11; 13].

Вертикально-інтегрований агропромисловий холдинг Астарта є лідером у виробництві цукру, молока, соєвого шроту та біогазу, діяльність якого охоплює всім областей в Україні та створює робочі місця для понад дев'яти тисяч осіб. Земельний банк становить 235 тис га. Соціальна складова представлена в ЦСР та показниках GRI (табл. 3).

За результатами аналізу динаміки показників соціальної складової сталого розвитку агрохолдингу Астарта встановлено зменшення кількості найманих працівників в компанії за останні три роки на 40%. Фінансування соціальних витрат також скоротилось на 13%. В добровільному огляді щодо прогресу бізнесу в Україні за 2020 рік [1] компанія Астарта визначена лідером в реалізації соціальних цілей, зокрема ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» завдяки проєкту лідерства та проєктного менеджменту для молоді. В рамках реалізації проєкту «Підйом!» молодь отримує необхідні теоретичні та практичні знання для реалізації власних ідей для громад та гранти на їх втілення.

Компанія Кернел є найбільшим у світі виробником та експортером соняшникової олії, що становить близько 15% світового експорту. Компанія постачає продукцію у понад 80 країн та створює робочі місця для майже 13,5 тисяч осіб.

Земельний банк оцінюється в 530 тис га. Соціальний вплив діяльності агрохолдингу Кернел оцінюється через досяжність показників за стандартами GRI (табл. 4).

За період 2015-2019 рр. компанія Кернел скоротила кількість найманих працівників на 12%. Однак фінансування соціальних витрат зросло на 20%. Компанія збільшила витрати на навчання на 89%, що пов'язано з реалізацією ряду проєктів, на зразок AgriChallenge, в рамках якого учасниками корпоративної програми МВА зібрано низку ініціатив щодо автоматизації та підвищення ефективності процесів, покращення міжфункціональної взаємодії на різних рівнях. За результатами дослідження, проведеного незалежною маркетинговою компанією, встановлено, що рівень задоволеності працівників агрохолдингу Кернел на 19-24% перевищує середні показники на ринку, лояльність співробітників – на 12-61%, а рівень залученості працівників – на 5-59% в залежності від аналізованого сегменту. Отже, забезпечення сталості бізнес-моделі Кернел в контексті досяжності соціальних індикаторів полягає в залученні, утриманні та розвитку найкращих співробітників, що є частиною концепції пошуку талантів.

Таблиця 3. Показники соціальної складової сталого розвитку компанії Астарта у нефінансовій звітності 2017-2019 рр.

Показники / Роки	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Показники людського капіталу (станом на 30.06 п.р.) (GRI 401)			
Загальна кількість працівників:	9203	7041	5470
за віком: менше 30 років	1606	1208	824
30-50 років	4798	3717	3025
більше 50 років	2799	2116	1621
за статтю: чоловіки	6167	4669	3458
жінки	3036	2372	2012
за рівнем: менеджери	975	952	790
фахівці	1642	1511	1285
робітники	6260	4307	3236
за напрямом бізнесу: цукрове виробництво	1968	1080	1073
сільське господарство	5311	3916	2524
переробка сої	180	204	204
молочне виробництво	1443	1382	1246
інші	301	459	423
Тип найму працівників: постійні	7989	6064	4566
сезонні	1214	977	904
Видатки на навчання, млн. євро	0,14	0,16	0,17
Дані про техніку безпеки на робочому місці (GRI 403-2)			
Частота травм зі смертельним випадком (FIFR)	0,1	-	0,1
Частота травм із втратою працездатності (LTIFR)	0,4	0,5	0,4
Кількість втрачених днів у зв'язку з непрацездатністю	63,7	54,8	55,3
Соціальні витрати (GRI 413-1), тис дол. США	1333	1403	1154
в т.ч на інфраструктуру	237	360	280
освіту	413	277	243
культура і спорт	218	160	135
охорона здоров'я	150	45	53
інші	316	560	443

Джерело: опрацьовано за [9].

Таблиця 4. Показники соціальної складової сталого розвитку компанії Кернел у нефінасовій звітності 2015-2019 рр.

Показники / Роки	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Показники людського капіталу (станом на 30.06 п.р.) (GRI 401)					
Загальна кількість працівників:	15229	14075	16103	15116	13397
за географією: Україна	14642	14010	16048	15066	13355
Росія та ін.	587	65	55	50	42
за віком: менше 30 років	3099	2755	2775	2648	2322
30-50 років	8440	7822	8597	7647	7615
більше 50 років	3690	3498	4731	4821	346
за статтю: чоловіки	11050	10048	11307	11148	9897
жінки	4179	4027	4796	3968	3500
за рівнем: менеджери	1166	1040	1157	991	885
фахівці	3081	3141	3841	3959	3665
робітники	10982	9894	11105	10166	8847
за напрямом бізнесу: переробка олійних культур	2750	2455	2592	2501	2258
інфраструктура та торгівля	3103	3250	3501	3447	2990
сільське господарство	8770	7767	9389	8448	7405
головний офіс та ін.	606	603	621	720	744
% жінок у виконавчому управлінні	29	40	33,3	25	18,2
% жінок у Раді директорів	25	25	37,5	37,5	37,5
Травми на виробництві (GRI 403-9)					
Зареєстровано випадків виробничих травм	19	16	14	16	17
в т. ч. в сільському господарстві	5	11	10	12	6
Відпрацьовані години, млн.	29	30	31	29	28
Рівень травматизму, пов'язаного з виробництвом	0,66	0,53	0,45	0,55	0,60
Рівень летальних випадків внаслідок травми, пов'язаної з роботою	0,03	0,03	-	0,14	0,04
Рівень тяжких травм, пов'язаних з роботою (без летальних випадків)	0,35	0,26	0,16	0,21	0,18
Розвиток талантів (GRI 404-1, 404-3)					
Витрати на навчання, тис дол. США	241	194	445	474	456
Навчальні години	135426	150612	83943	78477	92073
Середні години навчання на одного працівника	8,9	10,7	5,2	5,2	6,9
за статтю: чоловіки	9,7	12,8	5,6	5,3	7,3
жінки	8,0	6,3	5,8	5,7	5,6
% робочої сили, яка бере участь у стандартизованих оцінках результатів діяльності	1,00	1,30	1,10	1,60	3,80
Соціальні витрати, (GRI 413-1) тис дол. США					
Загальні соціальні витрати	1919	1668	2616	2440	2303
в т.ч. на інфраструктуру	1025	749	1049	760	625

Джерело: опрацьовано за [13].

Висновки

Проведене дослідження сприяє розширенню уявлення про соціальний вимір сталого розвитку в контексті галузі сільського господарства. Спираючись на концептуальні та емпіричні підходи до оцінювання соціальної складової сталого розвитку, виокремлено перелік індикаторів, що стосуються її визначення на рівні країни та окремих підприємств. Так, зокрема, на макrorівні соціальна складова виділена в межах Цілей сталого розвитку, де показники систематизуються за галузевою приналежністю. Моніторинг дозволяє встановити досяжність складової за окремими напрямками, що стосуються подолання бідності, голоду та розвитку сільського

господарства, забезпечення міцного здоров'я, благополуччя та надання якісної освіти, доступу до чистої енергії, гарантій гідної праці та економічного зростання та подолання нерівності на період до 2020, 2025 та 2030 років. Для мікрорівня було обрано концептуальний підхід, що базується на стандартах GRI. Показники, отримані з нефінансової звітності є переважно кількісними, що зменшує суб'єктивність їх оцінювання та підвищує можливості порівнюваності. Проте за стандартами GRI звітність подає обмежена кількість суб'єктів господарювання, що підвищує актуальність емпіричних досліджень оцінювання соціальної складової та її якісних показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Добровільний огляд щодо прогресу бізнесу в Україні у досягненні цілей сталого розвитку <https://globalcompact.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/globalcompact-dobrovilnij-ogljad.pdf>.
2. Добровільний національний огляд. Цілі сталого розвитку Україна. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. 2020. 117 с.
3. Малик Н. К., Мамчур В. А., Шпикуляк А. Г. Институциональная среда и формирование социальной ответственности аграрных предприятий. *Економіка АПК*. №12 (278). 2017. С. 5-13.
4. Прогрес бізнесу в Україні у досягненні цілей сталого розвитку 2020 року. URL: <https://www.globalreporting.org/>
5. Дієсперов В. С. Сільська економіка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2016. 272 с.
6. Хвесик М. А., Хвесик Ю. М. Сталий розвиток територій як основа стратегії розвитку аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2013. 1. С. 66-76.
7. Ткаченко Н., Селиверстова Л. Формування соціальної відповідальності бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки і управління*. 2018. №3 (15). С. 49-54.
8. Шпикуляк О. Г. Институційні засади та соціально-економічні детермінанти стимулювання сталого розвитку сільських територій : теоретичний аспект. Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка. 2015. Вип. 730-731. С. 21-25.
9. Astarta Holding N.V. Sustainability Report URL: <https://astartaholding.com/files/uploads/e5f35d962bdea600a55bad5f05318b73.pdf>.
10. Boström, M., 2012. The problematic social dimension of sustainable development: the case of the Forest Stewardship Council. *Int. J. Sustain. Dev. World Ecol.* 19, 3–15. doi:10.1080/13504509.2011.582891
11. GRI, 2015. Sustainability Reporting Guidelinesd <https://www.globalreporting.org/standards>.
12. Kanter, D. R., Musumba, M., Wood, S. L. R., Palm, C., Antle, J., Balvanera, P., ... Andelman, S. (2018). Evaluating agricultural trade-offs in the age of sustainable development. *Agricultural Systems*, 163, 73–88. doi:10.1016/j.agsy.2016.09.010
13. Kernel Політика сталого розвитку і корпоративної соціальної відповідальності. URL: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2019/08/SDCSR-Policy_UKR.pdf.
14. Lebacqz, T., Baret, P. V., Stilmant, D., 2013. Sustainability indicators for livestock farming. 44 review. *Agron. Sustain. Dev.* 33, 311–327.
15. Messerli P, Kim E. Mee, ..& Furman E. (2019). *Nature Sustainability*, 2, 892–894.
16. Phelan, A. (Any), Dawes, L., Costanza, R., Kubiszewski, I., 2017. Evaluation of social externalities in regional communities affected by coal seam gas projects: A case study from Southeast Queensland. *Ecol. Econ.* 131, 300–311. doi:10.1016/J.ECOLECON.2016.09.010.
17. Rockström, J., & Sukhdev P. (2016). How food connects all the SDGs - Stockholm Resilience Centre. Retrieved from <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-how-foodconnects-all-the-sdgs.html>.
18. Sidhoum, A. A. (2018). Valuing social sustainability in agriculture: An approach based on social outputs' shadow prices. *Journal of Cleaner Production*. doi:10.1016/j.jclepro.2018.08.212.
19. Staniškienė, E., Stankevičiūtė, Ž., 2018. Social sustainability measurement framework: The case of employee perspective in a CSR-committed organisation. *J. Clean. Prod.* 188, 708–719. doi:10.1016/J.JCLEPRO.2018.03.269.
20. Vanni, F., 2014. Agriculture and Public Goods, in: *Agriculture and Public Goods*. Springer Netherlands, Dordrecht, pp. 1–19. doi:10.1007/978-94-007-7457-5_1.

REFERENCES

1. Dobrovilnyi ohliad shchodo prohresu biznesu v Ukraini u dosiahnenni tsilei staloho rozvytku (2020). Retrieved from: <https://globalcompact.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/globalcompact.-dobrovilnij-ogljad.pdf>.
2. Dobrovilnyi natsionalnyi ohliad. Tsili staloho rozvytku Ukraina. (2020). *Departament stratehichnoho planuvannia ta makroekonomichnoho prohnozuvannia*.
3. Malyk, N. K., Mamchur, V. A., & Shpykuliak, A. H. (2017). Instytutsionalna sreda y formirovanie sotsialnoi otvetstvennosti ahrarnykh predpriyatiy. *Ekonomika APK*, 12 (278), 5-13.
4. Prohres biznesu v Ukraini u dosiahnenni tsilei staloho rozvytku 2020 roku. Retrieved from: <https://www.globalreporting.org>.
5. Diiesperov, V. S. (2016). *Sil'ska ekonomika*. Kyiv : NNTs «IAE».
6. Khvesyk, M. A., & Khvesyk, Yu. M. (2013). Stalyi rozvytok terytorii yak osnova stratehii rozvytku ahrarnoho sektoru. *Ekonomika APK*, 1, 66.
7. Tkachenko, N., & Selyverstova, L. (2018). Formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu. *Problemy i perspektyvy ekonomiky i upravlinnia*, 3 (15), 49-54.
8. Shpykuliak, O. H. (2015). Instytutsiini zasady ta sotsialno-ekonomichni determinanty stymuliuvannia staloho rozvytku sil'skykh terytorii : teoretichnyi aspekt. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Ekonomika*, 730-731, 21-25.
9. Astarta Holding N. V. Sustainability Report. Retrieved from: <https://astartaholding.com/files/uploads/e5f35d962bdea600a55bad5f05318b73.pdf>.
10. Boström, M. (2012). The problematic social dimension of sustainable development: the case of the Forest Stewardship Council. *Int. J. Sustain. Dev. World Ecol.* 19, 3–15. doi:10.1080/13504509.2011.582891
11. GRI, 2015. Sustainability Reporting Guidelines. Retrieved from: <https://www.globalreporting.org/standards>.
12. Kanter, D. R., Musumba, M., Wood, S. L. R., Palm, C., Antle, J., Balvanera, P., ... Andelman, S. (2018). Evaluating agricultural trade-offs in the age of sustainable development. *Agricultural Systems*, 163, 73–88. doi:10.1016/j.agsy.2016.09.010.
13. Kernel Polityka staloho rozvytku i korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti Retrieved from: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2019/08/SDCSR-Policy_UKR.pdf.
14. Lebacqz, T., Baret, P. V, Stilmant, D. (2013). Sustainability indicators for livestock farming. 44 review. *Agron. Sustain. Dev.* 33, 311–327.
15. Messerli P, Kim E. Mee, ..& Furman, E. (2019) *Nature Sustainability*, 2, 892–894.
16. Phelan, A. (Any), Dawes, L., Costanza, R., Kubiszewski, I., (2017). Evaluation of social externalities in regional communities affected by coal seam gas projects: A case study from Southeast Queensland. *Ecol. Econ.* 131, 300–311. doi:10.1016/J.ECOLECON.2016.09.010
17. Rockström, J., & Sukhdev P. (2016). How food connects all the SDGs - Stockholm Resilience Centre. Retrieved from Retrieved from: <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2016-06-14-how-foodconnects-all-the-sdgs.html>.
18. Sidhoum, A. A. (2018). Valuing social sustainability in agriculture: An approach based on social outputs shadow prices. *Journal of Cleaner Production*. doi:10.1016/j.jclepro.2018.08.212.
19. Staniškiene, E., Stankevičiūtė, Ž., 2018. Social sustainability measurement framework: The case of employee perspective in a CSR-committed organisation. *Journal of Cleaner Production*. 188, 708–719. doi:10.1016/J.JCLEPRO.2018.03.269.
20. Vanni, F. (2014). Agriculture and Public Goods, in: *Agriculture and Public Goods. Springer Netherlands, Dordrecht*, pp. 1–19. doi:10.1007/978-94-007-7457-5_1.